

crimen, sed propter defectum sacramenti. — Nec dicas hinc sequi in primis illud mirabile quod plus favoris habeat luxuria, quam castitas, cum castitas conjugalis servata cum vidua, vel ab alio corrupta, inducat irregularitatem bigamiæ, non autem fornicatio cum pluribus. Resp. enim negando sequelam: nullus enim hinc favor fit luxuriæ, utpote peccato gravissimo; sed id accidit ex eo, quia bigamiæ irregularitas non inducitur propter crimen, sed propter defectum sacramenti, cit. c. *Debitum*, h. t. et notat Glossa can. *Acutius*, dist. 26, §. *de Sacramento*. Fagnanus in c. *Super eo*, n. 10, h. t. cum communi. Unde cum talis defectus sacramenti reperitur in matrimonio contracto cum vidua, non autem in fornicatione cum pluribus; non mirum, quod ratione illius incuratur bigamia, non autem ratione hujus: sicuti in simili iudex, ex zelo justitiæ vindicativæ condemnans reum ad mortem, fit irregularis, quamvis exerceat opus virtutis; incurrit enim defectum perfectæ lenitatis.

19. *Stulti non debent esse melioris conditionis, quam prudentes.* — Neque rursus dicas: Stulti non debent esse melioris conditionis, quam prudentes, c. *Eum qui, de Præbend.* in 6. atque amplius probat Glossa in c. *Quia circa*, §. *Bigami*, h. t. Insuper « non est ista via danda servis Dei, ut se facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti sint deteriores, » prout dicitur in can. *Legi epistolam*, 16, q. 1. Ergo non videtur dicendum, quod matrimonium cum duabus uxoribus, aut cum una vidua legitime contractum, et consummatum inducat irregularitatem bigamiæ, non autem fornicatio cum pluribus. Resp. enim conformiter dictis, rursus negando consequentiam: quia irregularitas bigamiæ non inducitur propter crimen, sed propter defectum sacramenti (unde communiter ea connumeratur inter irregularitates ex defectu, non ex delicto), talis autem defectus sacramenti ibi quidem intervenit, non autem hic.

20. *Major requiritur castitas in uxore clerici quam in clerico; et cur?* — Urgebis. Ergo major requiritur castitas in uxore clerici, quam in viro clerico, vel ordinando in clericum; quod videtur incongruens. Resp. negando id esse incongruens; ut notat Glossa in c. *Debitum*, §. *Cognitam*, h. t. reddens hujus plures rationes, quæ tamen revera non convincunt, uti probat Abbas ibid. n. 1, circa fin. Dicendum proinde, quod istud proveniat ex ordinatione Ecclesiæ; cum uxore existente

vidua, vel corrupta, deficiat sacramentum, seu significatio conjunctionis Christi cum Ecclesia: secus in viro. Nam actus contrahendi matrimonium, super quo radicatur bigamia, non tendit in se ipsum, sed in alium: unde si mulier posset ordines recipere, ducendo virum corruptum efficeretur bigama; sed quia vir est capax ordinum, hinc ipse ex corruptione uxoris per alium facta, efficitur bigamus, non autem ex sua. Abbas loc. cit. et alii.

24. *An efficiatur bigamus qui a se solo defloratam duxit in uxorem? Et ratio sententiæ affirmativæ.* — Quæritur IV. An efficiatur bigamus, et irregularis, qui a se solo prius defloratam duxit in uxorem? Ratio dubitandi, et affirmativam tenendi, desumitur ex can. *Curandum*, et can. *Præcipimus*, dist. 34, et can. *Qualis*, 30, q. 5. ubi prohibetur ad sacros ordines accedere, vel promoveri, qui uxorem non virginem duxit. Concordat can. *Maritum* dist. 33, ubi is, qui unam quidem, sed concubinam habuit, non permittitur ordinari: unde Glossa ibid. §. *Concubinam*, infert, quod si quis habuit virginem concubinam, licet postea eam sumat uxorem, non possit promoveri. Atque ita tenet Hugo et Hostiensis in c. *Sane, de Cleric. conjugat.* Verum his non obstantibus,

22. *Negativa sententia est tenenda.* — Resp. I. Qui duxit uxorem a se tantummodo prius corruptam, non est bigamus, sicque potest ordinari. Ita Glossa in c. *Debitum*, et ibi Abbas, n. 2. h. t. et amplius Glossa in can. *Qualis*, 30, q. 5, §. *Desponsata*, et in cap. un. §. *Contraxerunt, de Cleric. conjugat.* in 6; Navarrus, cap. xxvii *Manual.* n. 195; Barbosa, part. II, *de Offic. et potest. episc.* allegat. 49, n. 7. cum pluribus aliis, quos citat. Et merito: tum quia talis non divisit carnem suam in plures, sed adhuc est unicus unicæ sponsus, sicque non palitur defectum sacramenti; tum quia omnia, quæ præcesserunt, legitimantur per subsequens matrimonium, dum istud quadam juris fictione retrotrahitur ad tempus præteritum: ut c. *Tanta. Qui filii sint legitimi.* et §. fin. instit. *de Nuptiis.*

23. *Solvuntur jura in oppositum.* — Nec obstant jura num. 21, in contrarium allegata. Nam illa procedunt, quando foemina prius fuit corrupta ab alio, sicque non est desponsata virgo; tunc enim intervenit bigamia interpretativa. Secus quando a se solo deflorata extitit: quia tunc in virginitate censetur desponsata, eo quod sequens matrimonium

retrotrahatur, et fingatur præcessisse. Glossa et Abbas, ubi supra.

24. *Bigami omni privilegio clericali sunt privati.* — Quæritur V. Quomodo intelligendum sit cap. un. h. t. in 6. ubi declaratur bigamos omni privilegio clericali esse privatos, ac jurisdictioni fori sæcularis subjectos? Verba ejusdem, ex concilio generali Lugdunensi desumpta, sic sonant: « Bigamos omni privilegio clericali declaramus esse nudatos: coercitioni fori sæcularis addictos, consuetudine contraria non obstante. Ipsi quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem. » Hæc ibi concordat can. *Quisquis*, dist. 84.

25. *Et quidem ipso facto.* — Resp. I. Dicta pœna incurritur a bigamis ipso facto; prout indicant verba illa, « Declaramus esse nudatos, » quæ important pœnam latæ sententiæ: atque extenditur ad bigamos vere, vel interpretative: ut dum quis duas successive habuit uxores, vel quia cum vidua, seu corrupta contraxit. Ita Glossa, in cit. cap. un., h. t., in 6, §. *Bigamos*; et clarius hoc ipsum patet ex cit. can. *Quisquis*, dist. 84, et c. *de Bigamis*, h. t., ubi proprie bigami, et viduarum mariti, æquiparantur, idque ob defectum sacramenti.

26. *Nisi matrimonium cum vidua, vel cum secunda contractum, existat invalidum.* — Resp. II. Loquendo tamen in casu, quo clericus minorista cum vidua, vel cum secunda, solum de facto contraxit, seu invalide ob occultum impedimentum, tunc non videtur dicta pœna, seu privatio omnis privilegii clericalis locum habere. Ita Fagnanus, in c. *Nuper a nobis*, n. 22 et seqq., h. t., citans Geminian. Abbat. Tholosan., et alios; ac sequitur Pirhing, h. t., n. 23, post Suarez, disp. 49, *de Censuris*, sect. 5, n. 5. Ratio est: quia constitutio cit. cap. un., h. t., in 6, loquitur simpliciter de bigamis; ergo cum ipsa sit pœnalis, non debet extendi, sed intelligi in sua stricta et propria significatione, seu de tali bigamia, quæ oritur ex defectu sacramenti et de qua fit sermo in cit. c. *Quisquis*, dist. 84, cum similibus. Atqui contrahens cum vidua, vel cum secunda, solum de facto, seu invalide, non incurrit talem bigamiam ex defectu sacramenti (quia secundum matrimonium supponitur esse invalidum); ergo.

27. *Dicta pœna privationis omnis privilegii clericalis, habet locum in clericis minoristis bigamis; secus de clericis, qui sunt constituti in minor ordinibus.* — Resp. III. Pœna privatio-

nis omnis privilegii clericalis, una cum prohibitione deferendi tonsuram, et habitum clericalem, in cit. cap. un., h. t., in 6, imposita bigamis habet locum solummodo in clericis minoristis, seu constitutis in ordinibus minoribus: secus dicendum de iis, qui jam sunt constituti in sacris ordinibus. Ita Glossa, ibid., §. *Bigamos*, communiter recepta. Ratio est: quia clerici in sacris ordinibus constituti, non nisi per degradationem privantur habitu, et tonsura, omnique privilegio clericali, ut c. *Degradatio de Pœnis*, in 6. Ideoque, licet similitudinariam bigamiam incurrant, contrahendo de facto solum, seu invalide matrimonium, illudque consummando, adhuc ob reverentiam sacrorum ordinum retinent privilegium fori, et canonis, arg. c. *Nuper a nobis*, et cap. ult., h. t., ac notat Suarez, cit. sect. 5, n. 7, et Pirhing, h. t., n. 24.

28. *Papa potest dispensare in omni bigamia.* — Quæritur VI. Quis possit dispensare in bigamia? Resp. I. Papa potest dispensare in omni bigamia. Ita Abbas, in c. *Super eo*, n. 6, h. t.; Hostiensis, in *Summa*, h. t., circa finem, et alii; quamvis nonnulli canonistæ dissentiant, eo quod in cit. c. *Super eo*, Lucius Papa III asserat: « Quia in bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros ordines promoveri, » etc. Ratio conclusionis est: quia talis irregularitas non est annexa bigamiæ de jure naturali, aut divino, sed solum humano ecclesiastico. Quinimo, ut inquit Innocentius, in c. *Cum pridem*, §. *Personæ vero, de Renuntiât.*, et post ipsum Abbas, loc. cit., omnis irregularitas est a jure positivo ecclesiastico; atqui in hoc Papa de plenitudine potestatis potest dispensare, c. *Proposuit*, 4, *de Concess. præbend.*

29. *Nec obstat præceptum Apostoli; et cur?* — Nec obstat præceptum Apostoli, prohibentis bigamos ordinari, tum quia Apostolus prohibuit quidem tales ordinari, non tamen dispensari, tum quia idem Apostolus pariter prohibuit ordinari percussorem, et tamen in hoc Papa dispensat; ut cap. penult. et ult. *de Cleric. percussor.* Accedit, quod præcepta illa, quæ Apostoli, veluti pastores et rectores Ecclesiæ, pro meliori ejusdem gubernio constituerunt, sint juris dumtaxat ecclesiastici; ut dictum in *Proœmio*, § 2, n. 26 et 27, sicque in ipsis poterit Papa dispensare; cum ipse in ligando, et solvendo, Apostolica auctoritate sit præditus.

30. *Explicatur, c. Super eo, 2, h. t.* — Neque etiam urget textus ex c. *Super eo*, 2, h. t.,

allegatus. Quia non dicitur, quod nullo modo possit dispensari cum bigamo; sed, quod non liceat dispensare contra Apostolum, videlicet non subsistente gravi et justa causa. Quare etiam Summus Pontifex non solet absque gravissima causa dispensare cum bigamis, præsertim veris ac proprie dictis, ne contra Apostolicam, et in universali Ecclesia receptam consuetudinem, passim agere vincatur; quamvis absolute talis potestas dispensandi non sit eidem ablata, arg. can. ult., dist. 82, ubi in simili casu, Papam ex rationabili causa contra canones Apostolorum dispensare posse, perhibetur. Atque hoc ipsum cum bigamis factum esse, patet ex can. *Si Subdiaconus*, et can. *Lector*, dist. 34, et can. *Quicumque pœnitens*, dist. 50.

31. *Potest episcopus dispensare in bigamia occulta, proveniente ex delicto.* — Resp. II. Potest episcopus dispensare in bigamia occulta, et contracta inde irregularitate, quoties ea provenit ex delicto, juxta concilium Tridentinum, sess. 24, cap. vi, de *Reform.*, ac veluti indubitatum tradit Fagnanus, c. *Nuper a nobis*, n. 9 et 10, h. t.

32. *Non autem in vera, vel interpretativa bigamia notoria.* — Resp. III. Loquendo nihilominus de vera, vel interpretativa bigamia notoria, et contracta inde irregularitate, nequit in ea de jure communi, ac secluso speciali privilegio, dispensare episcopus, ne quidem ad ordines minores, aut primam tonsuram, vel beneficium simplex. Ita Glossa, fin. in can. *Virginem*, 27, q. 1; Fagnanus, c. *Super eo*, n. 29 et seqq., h. t.; Nicolaus Garcias, part. VII, de *Beneficiis*, cap. vi, n. 3 et seqq. ubi refert declarationem sacræ Congregationis concilii circa hoc factam die 30 januarii 1539, et a Sixto V, approbatam; Barbosa, part. II, de *Offic. et potest. episc.*, allegat. 49, n. 25, allegans aliam declarationem sacræ Congregationis concilii in Feretrana, 13 aprilis 1630; Vallensis, h. t., n. 5; Pirhing, eod. n. 28, et alii; licet, ob rationes loco objectionum afferendas, non pauci teneant oppositum.

33. *Et hujus ratio.* — Fundamentum conclusionis, et sententiæ negativæ, desumitur, ex can. *Cognoscamus*, dist. 84, ubi legitur præceptum Apostoli de non ordinandis bigamis, a Patribus in concilio Nicæno ad quosvis clericos fuisse extensum. Hinc in can. *Non confidat*, dist. 50, generaliter dicitur, « ut non confidat quisquam Pontificum bigamos — divinis servituros applicare ministeriis. »

Concordat c. *Si Super*, 2, et c. *Nuper a nobis*, 4, h. t., ubi pariter habetur, quod in bigamia contra Apostolum dispensare non liceat, cum similibus. Insuper in cap. un., h. t., in 6, et in concilio Trident., sess. 23, cap. xvii, de *Reform.*, clerici bigami nullo privilegio clericali gaudere, ac nec in ordinibus minoribus (ex officio nimirum, ac vi ordinis) ministrare permittuntur. Atqui nullibi reperitur episcopis concessa postmodum facultas dispensandi cum bigamis contra præceptum Apostoli, atque allegatos canones; ergo potestate sua ordinaria id non posse, dicendum restat.

34. *Referuntur rationes in contrarium.* — Dices: In can. *Lector*, dist. 34, absolute conceditur facultas dispensandi cum lectore, qui viduam duxerat, sicque bigamus erat, « ut in lectoratu permaneat, aut si forte necesse sit, subdiaconus fiat (eo, quod tunc subdiaconatus nondam censeretur ordo sacer), nihil autem ultra. » Atqui, quando in canone simpliciter dicitur posse dispensari, censetur episcopo data facultas dispensandi: ut pluribus dictum est supra tit. de *Constitutionibus*, § 18, n. 467; ergo. Accedit, quod episcopus cum clericis erimosis post peractam pœnitentiam possit dispensare, ut c. *At sit Clerici*, § *De adulteris, de Judiciis*: sicut et cum illegitimis dispensat episcopus quoad ordines minores, et beneficium sine cura, cap. i, de *Filiis presbyt.*, in 6; idem ergo dicendum de bigamis, ob paritatem rationis. Quinimo, in cap. i, *Qui Clerici vel voventes*, etc., expressum legitur, quod cum diacono, qui matrimonium de facto contraxerat, post peractam veram pœnitentiam dispenset episcopus; ergo.

35. *Ob quas non pauci tenent oppositam sententiam.* — Atque ob has, et alias hujusmodi rationes, non pauci doctores tenent oppositam sententiam, asserentes episcopum posse dispensare cum bigamo, ut accipiat ordines minores, susceptisque utatur, et quoad beneficium simplex; prout tenet divus Thomas, in 4, dist. 27, q. 3, art. 3; Hostiensis, in *Summa*, h. t., in fin. et nonnulli alii, quos refert Fagnanus, loc. cit. num. 24 et seqq., et Barbosa, ubi supra, n. 24, et alii. Verum loquendo de potestate ordinaria episcopi, atque extra casum urgentissimæ necessitatis (quod additur ob dicta superius, tit. de *Constitutionibus*, § 18, n. 470 et seqq.) prior sententia passim censetur probabilior, ac stantibus memoratis declarationibus sacræ Congregationis concilii omnimodis tenenda. Unde ad

propositam objectionem respondendo in forma, negatur consequentia.

36. *Istæque solvuntur.* — Ad can. *Lector*, dist. 34, dicitur, quidquid sit de auctoritate illius canonis, quem Suarez, de *Censuris*, disp. 49, sect. 6, n. 4, et Layman, c. *Super eo*, n. 2, h. t., asserunt non esse Martini Papæ (ut Gratianus inscribit), sed Martini Bracharenis archiepiscopi, qui diversos canones collegit; prout ibidem etiam videtur observasse Annotatio marginalis: quo stante canon ille parum urgeret. Verum, quidquid sit de hoc, ex canone illo nihil probatur; tum quia ibidem non declaratur, quod dicta dispensatio possit fieri per episcopum, præsertim contra præceptum Apostoli, ac prohibitionem concilii generalis Nicæni; tum quia, licet tunc facultas dispensandi fuisset episcopis concessa per Martinum Papam, eadem tamen postmodum foret revocata per subsequentes canones: ut c. *Nuper a nobis*, h. t., et cap. un., eod. in 6, cum similibus; ac novissime per concilium Tridentinum, cit. sess. 23, cap. xvii, de *Reform.*; Fagnanus, loc. cit. n. 34; Pirhing, h. t., n. 29.

37. *Istæque solvuntur.* — Ad c. *At si Clerici, de Judiciis*, et cap. i, de *Filiis presbyter.*, in 5, dicitur, ibi episcopis expresse concedi facultatem dispensandi. Quia igitur impræsentiarum talis expressa licentia nullibi reperitur, dicti canones parum urgent, imo potius militant in oppositum: cum in materia generaliter prohibita, quod expresse non conceditur, ut ibi, intelligatur denegatum, Clem. *Exivi*, § *Porro cum, de Verb. signif.* Accedit ratio disparitatis: quia delicta per pœnitentiam delentur, ideoque hac secuta facile jura concesserunt episcopis facultatem dispensandi; secus est in defectu sacramenti, quem patiuntur bigami, quique nec per pœnitentiam, nec etiam per baptismum tolli potest. Et quamvis pariter illegitimitas per pœnitentiam non tollatur, nihilominus si illegitimi laudabiliter et continenter antea vixerint, cessat contra ipsos præsumptio paternæ incontinentiæ; sicque facilius potest cum ipsis dispensari. Ad cap. i, *Qui Clerici et voventes*, etc., dicitur, illud non loqui de bigamia vera, vel interpretativa, sed de similitudinaria: de hac quippe loquendo,

38. *In bigamia similitudinaria dispensat episcopus.* — Resp. III. In bigamia similitudinaria, si pure talis sit, nec interpretativam admixtam habeat, post peractam debitam pœnitentiam, et vitam longam laudabiliter perac-

tam, potest episcopus dispensare, tam quoad exercitium susceptorum ordinum, quam quoad receptionem majorum. Ita habetur, in c. *Sane*, 4, de *Clericis conjugat.*, et cit. cap. i, *Qui Clerici et voventes*, etc., et amplius declaratur per Glossam, ibid., et doctores passim. Accedit ratio: quia, ut argumentatur Fagnanus, in cit. c. *Super eo*, n. 38, h. t., in proposito non agitur de irregularitate proveniente ex defectu, sed ex delicto; illius videlicet clerici, qui jam constitutus in sacris ordinibus, de facto (quia de jure non poterat) præsumpsit contrahere cum virgine: unde purgato per veram pœnitentiam, et seriam vitæ emendationem tali delicto, non mirum, quod sacri canones facile concesserint episcopis potestatem dispensandi cum talibus.

39. *Si pure sit talis, nec habeat admixtam interpretativam bigamiam.* — Additur notanter, « Si pure sit talis, » etc. Nam quando bigamia similitudinaria admixtam habet interpretativam, ut puta, si clericus in sacris præsumat de facto matrimonium contrahere cum vidua, illudque consummare, nequit amplius cum eo episcopus dispensare: quia talis propter admixtam bigamiam interpretativam incurrit irregularitatem indispensabilem ut cap. ult., h. t. Idemque dicendum de eo, qui antea fuerat conjugatus, et postmodum mortua uxore sacros ordines recepit, bisque receptis, adhuc matrimonium opere casu facto de facto inire præsumpsit; in quo casu procedit, c. *Nuper a nobis*, 4, h. t., ac notat Glossa, in cit. cap. i, *Qui Clerici et voventes*, §. *Dispensative*, sic concordans jura iuribus.

TITULUS XXII.

De Clericis Peregrinis.

1. *Præsens titulus quomodo differat a titulo: de Clericis peregrinantibus.* — Quæritur I. Quia ratione præsens titulus differat a titulo penultimo libri secundi decretalium, qui inscribitur, *De Clericis peregrinantibus*? Resp. differre in eo, quia hic agitur de clericis peregrinis in ordine ad receptionem, et executionem sacrorum ordinum; quærendo videlicet, an clerici peregrini, hoc est, extranei, qui non sunt de diocesi, ac præsertim vagi, et ignoti, possint ordinari, vel ad ministran-